

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

Nr. 298/1 Prot.

Tiranë, më 14. 02. 2024

V E N D I M

Nr. 47, Datë 14. 02. 2024

Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi¹, bazuar në ligjin nr. 10 221, datë 04.02.2010 “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”, të ndryshuar,² mori në shqyrtim ankesën nr.250 Regj., datë 21.11.2023, me ankuese znj.J. H, kundër Bashkisë Tiranë dhe Ministrisë së Arsimit dhe Sportit, Zyrës Vendore Arsimore Tiranë, me pretendimin për diskriminim të vajzës së saj R. N, për shkak të aftësisë së kufizuar.

Në përfundim të shqyrtimit të ankesës, Komisioneri,

K O N S T A T O I:

I. Parashtrimi i fakteve sipas subjektit ankues.

Në ankesën e paraqitur pranë Komisionerit, pala ankuese parashtron se, vajza R. N, e datëlindjes 30.04.2015 është nxënëse në klasën e I-rë në Shkollën “1 Maji”, Tiranë. Vajza është me aftësi të kufizuar (*qëndron në karrocë*) dhe nuk akseson dot shkollën pasi shkolla nuk ka ashensor. Vajza ka ndjekur parashkollorin në këtë shkollë gjatë vitit akademik 2022-2023 dhe klasa ka qenë e vendosur në katin e parë të shkollës dhe nuk pengohet aktiviteti mësimor. Gjatë këtij viti akademik, vajza u hodh në klasë të parë dhe klasa është në katin e tretë të shkollës, pasi kati i parë nuk ka klasë mjaftueshëm. Për këtë arsye, vajza ngjitet në klasë në krahë nga familjarët dhe zbritet po ashtu në krahë. Gjatë aktivitetit mësimor ajo asistohet nga mësuesja kujdestare, mësuesja ndihmëse (2 orë) dhe stafi psiko-social. Vështirësitë e vajzës në këtë shkollë qëndrojnë në këto aspekte:

- 1- Nuk ka një tavolinë dhe karrige për fëmijët me aftësi të kufizuar.
- 2- Nuk ka një tualet të përshtatshme me gjithë përpjekjet e shkollës dhe drejtueses për ta realizuar.

¹ Në vijim do t'i referohemi me shkurtesën Komisioneri.

² Në vijim do t'i referohemi me shkurtesën LMD.

3- Nuk akseson dot laboratorët e ndryshëm si laborator i IT (*informatikës*), palestrën, ambientet e jashtme të shkollës. Nevojitet ashensor.

Për vendosjen e ashensorit kam vënë në dijeni me kërkesë me shkrim Zyrën Arsimore Tiranë, Bashkinë Tiranë, Ministrinë e Arsimit dhe Sportit dhe Shoqatën Tetra-Paraplegjikëve.

Sa më sipër, pala ankuese kërkon nga Komisioneri konstatimin e diskriminimit, rregullimin e situatës me vendosjen e ashensorit, tualetit, bankat për fëmijët me aftësi të kufizuar, mësuese ndihmëse me kohë të plotë sipas kërkesës dhe nevojës së fëmijës.

II. Ndjekja e procedurës për shqyrtimin e ankesës nga Komisioneri

Komisioneri mori në shqyrtim ankesën e sipërcituar, në referencë të kompetencës së parashikuar në nenin 32, pika 1, shkronja a), të ligjit nr. 10221/2010 "*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*", të ndryshuar³, që i atribuon të drejtën të shqyrtojë ankesat nga personat ose grupet e personave që pretendojnë se janë diskriminuar, sikurse parashikohet në këtë ligj.

Në nenin 1 të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 "*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*", të ndryshuar, përcaktohet se: "*Ky ligj rregullon zbatimin dhe dhe respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër*".

Bazuar në nenin 7 të LMD, mbrojtja nga diskriminimi, garantohet ndaj çdo veprimi apo mosveprim të autoriteteve publike ose personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë apo privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta apo të ngjashme, në krahasim me persona të tjerë apo grupe personash.

Në kreun IV, të LMD, parashikohet një mbrojtje të posaçme nga diskriminimi në fushën e ofrimit të të mirave dhe shërbimeve. Konkretisht, në nenin 20, pika 1, të LMD parashikohet: "*1. Personi fizik ose juridik që ofron të mira apo shërbime për publikun, me pagesë ose jo, ndalohet të diskriminojë një person tjetër, i cili kërkon t'i arrijë ose t'i përdorë ato: a) duke refuzuar t'i japë një personi apo grupi personash të mira apo shërbime për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji; b) duke refuzuar t'i ofrojë një personi të mira apo shërbime në mënyrë të ngjashme, ose me cilësi të ngjashme, ose në kushte të ngjashme me ato në të cilat këto të mira apo shërbime i ofrohen publikut në përgjithësi.*"

³ Në vijim do t'i referohemi me akronimin LMD.

Ankesa e paraqitur është në përputhje me kërkesat e nenit 33, pika 3, të LMD-së dhe u pranua për shqyrtim, pasi nuk ekziston asnjë nga shkaqet për mospranim të përcaktuara nga neni 33, pika 4, të LMD. Në zbatim të parashikimeve ligjore, të neneve 32 dhe 33, të LMD, Komisioneri shqyrtoi çështjen duke ndërmarrë hapat si më poshtë:

1. Me shkresën nr.1305/1 prot., datë 22.12.2023, Komisioneri ka njoftuar dhe kërkuar informacion nga Bashkia Tiranë, Ministria e Arsimit dhe Sportit, ZVAP Tiranë, Shkollës 9-vjeçare "1 Maj", si më poshtë:

- Informacion nga ana e Shkollës "1 Maji", Tiranë lidhur me situatën e pretenduar nga ana e ankueses.
- Infomacion mbi përmbushjen e aspekteve që lidhen me aksesueshmërinë e shkollës për personat me aftësi të kufizuara sipas legjislacionit në fuqi, shoqëruar me dokumentacion përkatës.
- Çfarë investimesh janë realizuar ndër vite në institucionet arsimore dhe a kanë prekur këto investime aspekte që kanë të bëjnë me aksesueshmërinë e godinave.
- Çfarë masash janë marrë për evidentimin e nevojave për përshtatshmërinë e godinës së shkollës? Kopje të dokumentacionit përkatës ku gjejnë pasqyrim masat e marra.
- A është bërë nga ana juaj një planifikim i fondeve të nevojshme për përshtatjen dhe afatet kohore për realizimin e përshtatshmërisë? Kopje të dokumentacionit ku janë bërë planifikimet përkatëse financiare dhe afatet kohore.
- Çfarë masash janë marë nga institucionet që është drejtuar ankuesja në lidhje me zgjidhjen e problemit të ngritur në ankesë.
- Çdo informacion tjetër që ju do e gjykoni të arsyeshëm se do të ndihmonte në sqarimin e plotë të kësaj çështje.

2. Me shkresën nr.41225/1 prot., datë 01.12.2023, të Bashkisë Tiranë, administruar pranë Komisionerit me nr. 1305/2 prot., datë 05.12.2023, informohemi se ankesa e znj. J. H, është përcjellë me shkresën nr. 41225/2 prot., datë 13.12.2023, për vlerësim dhe trajtim Drejtorisë së Përgjithshme të Punëve Publike.

3. Me shkresën nr. 6385/1 prot., datë 05.12.2023, të Zyrës Arsimore Tiranë, administruar pranë Komisionerit me nr.1305/4 prot., datë 05.12.2023, është kthyer përgjigje ku informohemi se nga ana e ZVA Tiranë, kjo problematikë i është vënë në dijeni Bashkisë Tiranë me shkresën nr. 2200/1 prot., datë 19.05.2023.

4. Me shkresën nr.283 prot., datë 04.12.2023, administruar pranë Komisionerit me nr. 1305/3, Shkolla 9 vjeçare "1 Maji" Tiranë, informon se: *Mësimi zhvillohet në katin e tretë të godinës në mungesë të ambjenteve në katin e parë. Është ndërtuar rampa në katin e parë për të bërë të aksesueshëm katin e parë të shkollës nga nxënësja me aftësi të kufizuara. Është përshtatur tavolinë dhe karrige për të plotësuar pjesëmarrjen e saj në orën e mësimin në raport me problematikat që ka nxënësja. Është vënë një tualet në dispozicion të nxënësës (i përdorshëm vetëm nga ajo). Është komunikuar me DPOP për të mundësuar ndërtimin e një ashensori.*

Mësuesja ndihmëse zhvillon 10 orë mësimore në javë pranë nxënësës sipas normës së saj mësimore (10 orë të tjera mësimore i zhvillon pranë një nxënësi tjetër me aftësi të kufizuar).

4. Me shkresën nr.1305/5 prot., datë 21.12.2023, të Komisionerit me lëndën "Rikujtesë", është kërkuar përsëri informacion nga Bashkia Tiranë.

5. Me shkresën nr.3251/7 prot., datë 22.12.2023, administruar pranë Komisionerit me nr.1305/6 prot., datë 26.12.2023, Ministria e Arsimit dhe Sportit ka dhënë informacion në lidhje me veprimet e ndërmara mbi ankesën e znj. J. H, ku informon si më poshtë:

1. Znj. J. H, i është drejtuar Ministrisë së Arsimit dhe Sportit (MAS), në muajin maj 2023, me një kërkesë për marrjen e masave për të mundësuar ndjekjen e shkollës nga vajza e saj me aftësi të kufizuar, R.N, e cila në atë kohë frekuentonte klasën përgatitore në shkollën 9-vjeçare "1 Maji", Tiranë.

MAS, me shkresën nr.3251/1 prot., datë 24.05.2023, e ka përcjellë këtë kërkesë për kompetencë në Drejtorinë Rajonale të Arsimit Prauniversitar Durrës (DRAP Durrës) dhe Zyrës Vendore të Arsimit Parauniversitar Tiranë (ZVAP Tiranë), duke vënë në dijeni Drejtorinë e Përgjithshme të Arsimit Parauniversitar (DPAP) si dhe znj. H.

ZVAP Tiranë me shkresën nr. 2200/1 prot., datë 19.05.2023, ka përcjellë në Drejtorinë e Përgjithshme të Objekteve Publike, Bashkia Tiranë, kërkesën e znj. H, për vendosjen e një ashensori dhe të një tualeti të përshtatshëm për nxënësit me aftësi të kufizuar, në godinën e shkollës 9- vjeçare "1 Maji", Tiranë.

DPAP-ja me shkresën nr.1464/1 prot., datë 17.07.2023, i ka kërkuar Bashkisë Tiranë plotësimin e standarteve të infrastrukturës duke marrë masat për kryerjen e investimeve në shkolla për ti kthyer ato në mjedise të aksesueshme për fëmijët me aftësi të kufizuar duke siguruar vijimin normal të procesit mësimor. Gjithashtu nëpërmjet kësaj shkrese Bashkisë Tiranë i është përcjellë dhe kërkesa e znj.H, për plotësimin e standarteve të infrastrukturës shkollore me qëllim aksesueshmërinë e vajzës së saj R.N, me aftësi të kufizuar.

MAS, me marrjen dijeni të ankesë së depozituar nga znj. H, pranë Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, me shkresën nr.3251/4 prot., datë 04.12.2023, drejtuar DPAP-së, DRAP Durrës dhe ZVAP Tiranë, i ka kërkuar zgjidhjen e problematikave të adresuara në këtë ankesë.

ZVAP Tiranë, me shkresën nr.6385/2 prot., datë 11.12.2023, drejtuar MAS, ka bërë me dije se klasa e parë ku mëson nxënësja R.N, e zhvillon mësimin në katin e tretë në mungesë të ambjenteve (klasave) në katin e parë të godinës së shkollës. Gjithashtu në këtë shkresë listohen masat e marra për nxënësen R.N, të cilat konsistojnë në:

- Ndërtimi i rampës në katin e parë për të bërë të aksesueshëm hyrjen në shkollë nga nxënësja me aftësi të kufizuar.

- Sigurimin e një tavolinë dhe të një karrigeje që i mundëson pjesëmarrjen e saj në orën e mësimimit dhe një tualet në dispozicion të nxënësës (i përdorshëm vetëm nga ajo).

- Vendosjen e një mësuese ndihmëse zhvillon 10 orë mësimore në javë me nxënësen R.N, sipas rekomandimit të komisionit multi-disiplinar në ZVAP Tiranë.

II Në ligjin nr. 69/2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, neni 2, pika 20, shkolla kufizohet si institucion që ofron shërbim arsimor për nivelet, arsim fillor, arsim i mesëm i ulët dhe arsim i mesëm i lartë. Sipas nenit 32, të këtij ligji institucioni arsimor ka për detyrë krijimin e mjedisit miqësor për nxënësit dhe të mundësive që secili nxënës shfaq, të zhvillojë individualitetin dhe të realizojë potencialin e tij në përputhje me këtë ligj.

Njësitë bazë të qeverisjes vendore, bazuar në nenin 28 të ligjit nr. 69/2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, kanë si detyrë përmirësimin e vazhdueshëm të cilësisë së shërbimit arsimor për të gjithë nxënësit në institucionet arsimore parauniversitare publike. Një ndër kompetencat kryesore të këtyre njësive (bashkive), është ndërtimi dhe rikonstruksioni i godinave të institucioneve arsimore publike, sipas standarteve të miratuara nga Këshilli i Ministrave, me fonde të buxhetit të shtetit ose me fonde nga transferta e pakushtëzuar ose të ardhurat e veta.

Me vendimin nr.319, datë 12.04.2017, të Këshillit të Ministrave, "Për miratimin e standarteve të projektimit të shkollave", të ndryshuar, janë miratuar standartet e projektimit të shkollave.

Me vendimin nr.1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”, në pikën 4 të tij parashikohet:

"4. Ky vendim e shtrin zbatimin e tij mbi:

a) bashkitë dhe strukturat e tyre të kontrollit, sipërmarrësit privatë, administratorët e bizneseve, kompanitë e projektimit e të zbatimit për të garantuar një mjedis pa pengesa për kategorinë e personave me aftësinë e kufizuara;

b) të gjitha ndërtimet e strukturat ndërtimore të reja dhe ekzistuese, brenda territorit të republikës së Shqipërisë, kryesisht objektet e shëndetit publik, banesat dhe objektet e tjera rezidenciale, shkollat dhe institucionet shkencore, objektet kulturore, objektet e kultit, qendrat tregtare, institucionet administrative e të shërbimit publik, ndërmarrjet e qendrat e punës, në mjediset e të cilave ofrohen shërbime publike, parqet, sheshet e rrugë;

c) mjetet e transportit publik;

ç) mediat dhe tërësinë e mjeteve publike apo private të informimit publik".

Institucionet e varësisë të MAS kanë zgjidhur atë pjesë të kërkesave, të parashikuara në ankesën e znj. Hi, të cilat lidhen me ofrimin e shërbimit arsimor për vajzën e saj. Gjithashtu këto institucione i janë drejtuar Bashkisë Tiranë si dhe institucioneve në varësi të saj për marrjen e masave për plotësimin e standarteve të infrastrukturës së shkollave me qëllim për ti kthyer ato në mjedise të aksesueshme për fëmijët me aftësi të kufizuara, përfshi dhe rastin e nxënëses R.N.”

6. Me shkresën nr.41225/4 prot., datë 27.12.2023 të Bashkisë Tiranë, administruar për dijeni, pranë Komisionerit me nr.1418 prot., datë 29.12.2023, informohemi se është dërguar për

kompetencë Drejtorisë së Përgjithshme të Punëve Publike, shkresa nr.1305/5 prot., datë 21.12.2023 e Komisionerit me lëndën "Rikujtesë".

7. Bazuar në nenin 33/8, të LMD, ku parashikohet: *“Kur e sheh të përshtatshme, komisioneri zhvillon një seancë dëgjimore publike dhe fton palët dhe çdo person tjetër të interesuar”*, dhe për të sqaruar të gjitha faktet dhe rrethanat e çështjes, Komisioneri me shkresën nr. 11 prot datë 03.01.2024, njoftoi palët: ankuesen znj.J. H, Bashkinë Tiranë, Drejtorinë e Përgjithshme të Punëve Publike, Zyrën Vendore Arsimore Parauniversitare Tiranë, Ministrinë e Arsimit dhe Sportit dhe Shkollën 9-vjeçare "1 Maji", Tiranë, për zhvillimin e seancës dëgjimore në datën 16.01.2024.

Seanca dëgjimore e datës 16.01.2024, u zhvillua me pjesmarrjen, e z. A. N, babai i fëmijës R. N, Shkollës 9-vjeçare "1 Maji", Tiranë, përfaqësuar nga drejtoresha znj. E. L, Ministrisë së Arsimit dhe Sportit, përfaqësuar me autorizim nga znj. I. N. Në seancë dëgjimore nuk morën pjesë Bashkia Tiranë dhe Drejtoria e Përgjithshme e Punëve Publike Tiranë.

Gjatë seancës dëgjimore pala ankuese i qëndroi të njëjtave parashtrime duke pretenduar se, për rastin në fjalë e pretendon diskriminimin nga Bashkia Tiranë, por dhe Ministria e Arsimit dhe Sportit duhet të bëjë më tepër për të ndrequr situatën. Palët i qëndruan parshtrimeve të bëra në shkresat e dërguara pranë Komisionerit.

8. Me shkresën nr.210/1 prot., datë 11.01.2024 të Drejtorisë së Përgjithshme të Punëve Publike, administruar pranë Komisionerit me nr.81 prot., datë 15.01.2024, informohemi që shkresa nr.210 prot., datë 04.01.2024 e Komisionerit është përcjellë për kompetencë në Drejtorinë e Përgjithshme të Objekteve Publikë, shkresë e cila njoftonte për zhvillimin e seancës dëgjimore që do të zhvillohej në lidhje me ankesën e bërë nga znj.J. H.

III. Vlerësimi i fakteve nga Komisioneri gjatë procesit të shqyrtimit të çështjes.

A. Lidhur me trajtimin e padrejtë, disfavorizues dhe të pabarabartë.

Komisioneri ka shqyrtuar çështjen bazuar në situatën e konstatuar, provat dhe informacionin e administruar gjatë procedurës administrative të zhvilluar.

Pala ankuese në çështjen në objekt shqyrtimi është nëna e fëmijës R. N, e datëlindjes 30.04.2015, e cila për vitin shkollor 2023-2024, është nxënëse në klasën e I-rë në Shkollën “1 Maji”, Tiranë. Vajza e ankueses është fëmijë me aftësi të kufizuar në lëvizje dhe është përdoruese e karrocës. Fëmija R. Nd, rezulton që të ketë frekuentuar klasën përgatitore po pranë këtij institucioni arsimor.

Bazuar në informacionin e administruar gjatë shqyrtimit të ankesës, rezultoi e provuar se, vajza e ankueses, e zhvillon mësimin në katin e tretë të godinës së Shkollës 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë. Sipas shpjegimeve të dhëna nga shkolla, kjo gjë ka ndodhur për shkak të mungesës së ambienteve në katin e parë. Pranohet nga palët se në katin e parë të shkollës është ndërtuar një rampë për të bërë të aksesueshëm vetëm katin e parë të shkollës nga ana e kësaj nxëneseje me aftësi të kufizuara.

Gjatë shqyrtimit, bazuar në informacionin e vendosur në dispozicion pranohet fakti se, godina e Shkollës 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë nuk është e pajisur me ashensor për të bërë të mundur aksesin e personave më aftësi të kufizuar në katet e sipërme të këtij institucioni arsimor, ndërkohë që nxënësja e R. N, e cila është fëmijë me aftësi të kufizuar në lëvizje dhe përdoruese e karrocës, zhvillon mësimin në katin e tretë të shkollës.

Sipas informacionit të vendosur në dispozicion nga MAS, rezulton se, në muajin maj 2023, ankuesja i është drejtuar MAS me kërkesë për marrjen e masave për të mundësuar ndjekjen e shkollës nga vajza e saj me aftësi të kufizuar, e cila në atë kohë frekuentonte klasën përgatitore në shkollën 9-vjeçare "1 Maji", Tiranë. Nëpërmjet institucioneve të saj të varësisë, si DPAP dhe ZVAP Tiranë, kjo kërkesë i është përcjellë Bashkisë Tiranë dhe Drejtorisë së Përgjithshme të Objekteve Publike, pranë Bashkisë Tiranë.

Gjatë shqyrtimit të ankesës Bashkia Tiranë nuk ktheu asnjë përgjigje në lidhje me pretendimet e ngritura në ankesë, duke e lënë të gjithë procedurën administrative të zhvilluar në mungesë të plotë.

Pala ankuese, nëna e fëmijës R. N, ka paraqitur ankesën objekt shqyrtimit, duke pretenduar diskriminimin e vajzës së saj për shkak të aftësisë së kufizuar, për shkak të mungesës së aksesueshmërisë në godinën e shkollës dhe konkretisht, mungesën e ashensorit për të aksesuar klasën dhe ambientet e tjera ku zhvillohen orët mësimore, mungesën e një tavoline, karrigeje dhe tualeti të përshtatshëm, për nxënësit me aftësi të kufizuar.

Kuadri ligjor i zbatueshëm

Me ligjin nr. Nr. 108/2012 “Për Ratifikimin e Konventës së OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”⁴, Shqipëria ka ratifikuar Konventën e OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara”. Bazuar në nenin 116, të Kushtetutës, ky akt ndërkombëtar i të drejtave të njeriut, jo vetëm që bëhet pjesë e të drejtës së brendshme e detyrueshme për t’u zbatuar, por ka përparësi ndaj ligjeve të tjera.

KDPAK përfaqëson standardin më të lartë të mbrojtjes së të drejtave të personave me aftësi të kufizuara. Qëllimi i Konventës është të promovojë, mbrojë dhe sigurojë që të gjithë personat me

⁴ Në vijim do t’i referohemi me shkurtesën KDPAK.

aftësi të kufizuar të gëzojnë plotësisht dhe në mënyrë të barabartë të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe të promovojë respektin e dinjitetin e tyre të lindur (Neni1, i Konventës).

Konventa nuk jep një përkufizim të aftësisë së kufizuar, por pranon se aftësia e kufizuar është një koncept evolues dhe se aftësia e kufizuar rezulton nga ndërveprimi ndërmjet personave me dëmtime dhe barrierave/pengesave të qëndrimit/mentalitetit dhe ambientit që pengojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë dhe efektive në shoqëri në nivel të barabartë me të tjerët (Preambula e KDPAK, gërma “e”). Rrjedhimisht në qendër të vëmendjes nuk duhet të jetë paaftësia/paaftësitë e mundshme, por kufijtë që ngre shoqëria, duke penguar gëzimin e të drejtave. Nga ana tjetër KDPAK pranon diversitetin e personave me aftësi të kufizuara.

Me qëllim që të bëhet e mundur që të gjithë personat me aftësi të kufizuar të mund jetojnë në mënyrë të pavarur dhe të marrin pjesë plotësisht në të gjitha aspektet e jetës, KDPAK vendos mbi shtetet detyrimin për të marrë masat e duhura për të siguruar akses për personat me aftësi të kufizuar, në baza të barabarta me të tjerët, në ambientet fizike, transport, informacion dhe komunikim, përfshirë dhe teknologjitë dhe sistemet e informacionit dhe komunikimit, si dhe në mjete apo shërbime të tjera të hapura apo të siguruara për publikun, si në zonat urbane dhe ato rurale. Këto masa, të cilat duhet të përfshijnë identifikimin dhe eliminimin e pengesave dhe barrierave, zbatohen ndër të tjera për, ndërtesa, rrugë, transport dhe mjete të tjera në ambiente të brendshme apo të jashtme, përfshirë shkollat, strehimin, shërbime mjekësore apo vendet e punës; (neni 9/1 KDPAK).

Aksesueshmëria ose e thënë ndryshe heqja e pengesave/barrierave, është një parakusht që personat me aftësi të kufizuara të marrin pjesë në baza të barabarta me të tjerët në shoqëri, për të jetuar në mënyrë të pavarur, për të gëzuar gjithë të drejtat dhe liritë e parashikuara. Për rrjedhojë, aksesueshmëria është ngushtësisht e lidhur me barazinë dhe mosdiskriminimin e personave me aftësi të kufizuara. Aksesueshmëria duhet të sigurohet për të gjithë personat me aftësi të kufizuara, pavarësisht nga lloji i aftësisë së kufizuar. Për rëndësinë që aksesueshmëria paraqet, parashikohet nga KDPAK si një e drejtë më vete në nenin 9, por edhe si një nga parimet themelore që përshkon të gjithë Konventën, sipas nenit 3.

Në pikën 2, të nenit 9, të KDPAK, parashikohet se: *“2. Shtetet palë duhet gjithashtu të marrin masat e duhura: a) për të zhvilluar, shpallur dhe monitoruar implementimin e udhëzimeve dhe standardeve minimale për mundësimin e mjeteve dhe shërbimeve të hapura apo të siguruara për publikun;...”*

Në frymën e Konventës, është miratuar, ligji nr. 93/2014 *“Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara”* (në vijim ligji nr. 93/2014). Në nenin 3, pika 9, të ligjit të sipërcituar, përcaktohet se: *“9. “Persona me aftësi të kufizuara” janë individët që kanë dëmtime afatgjata fizike, mendore, intelektuale ose ndijore, dëmtime të cilat, në bashkëveprim me*

pengesat e ndryshme, përfshirë ato mjedisore dhe të qëndrimit, mund të pengojnë pjesëmarrjen e plotë dhe efikase të këtyre personave në shoqëri, në kushte të barabarta me të tjerët.”

Në nenin 3, pika 1, të ligjit nr. 93/2014, përcaktohet: “Aksesueshmëri” është mënjanimi i pengesave të të gjitha llojeve”. Më tej në pikën 3, të këtij neni parashikohet se: “ 3. “Pengesat” nënkupton: a) pengesat sociale, veçanërisht qëndrimet, stereotipet e sjelljen tutelore; b) pengesat mjedisore, përfshirë vështirësitë në komunikim që kanë personat me dëmtime ndijore, veçanërisht ata me dëmtime në shikim dhe dëgjim, ata për të cilët komunikimi verbal është i kufizuar ose i pamundur e personat që kërkojnë formate të thjeshta për t’u lexuar dhe për t’u kuptuar; c) pengesat infrastrukturore, përfshirë ato në banesa, hapësira dhe shërbime publike; ç) pengesat institucionale, përfshirë ato në legjislacion dhe politika.”

Në përputhje me qasjen e KDPAK edhe ky ligj sanksionon se garantimi i aksesueshmërisë nëpërmjet mënjanimi të pengesave të të gjitha llojeve është një nga parimet e këtij ligji (neni 3/ç) dhe se jetesa e pavarur e personave me aftësi të kufizuar mund të sigurohet nëpërmjet garantimit të aksesueshmërisë, përfshirë aksesin në arsim.

Në nenin 5, pika 1, të ligjit nr. 93/2014, përcaktohet : “1. *Jetesa e pavarur u siguron personave me aftësi të kufizuara zgjedhje, kontroll dhe liri të njëjta me të tjerët, kur është nevoja, nëpërmjet ofrimit të mbështetjes dhe të ndihmës, bazuar në zgjedhjen dhe aspiratat e vetë individit për nevojat e jetës së përditshme, përfshirë aksesin në strehim, transport, shëndetësi, kujdes social, arsimim, punësim dhe shërbime e mundësi të tjera, si dhe nëpërmjet pjesëmarrjes në të gjitha sferat e jetës, përfshirë jetën familjare, komunitare dhe qytetare.”*

Sipas germës “b”, të pikës 2, të nenit 5, të ligjit nr.93/2014, parashikohet : “ 2. *Politikat shtetërore mbështetin personat me aftësi të kufizuara që të kenë akses në të gjitha sferat e jetës e, ndër të tjera, të kenë akses përkatësisht: ..... b) në shkollat e zakonshme dhe të studiojnë në shkollën për të cilën dëshirojnë;...”*

Për mënjanimin e pengesave mjedisore dhe infrastrukturore, Këshilli i Ministrave, ka miratuar vendimin nr. 1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”. (në vijim VKM nr. 1074/2015) Ky vendim përcakton masat për zbatimin dhe unifikimin e rregullave, në bazë të të cilave mënjanohe pengesat mjedisore dhe infrastrukturore për të bërë të mundur aksesin në strehim, transport, shëndetësi, kujdes social, arsimim, punësim dhe shërbime për personat me aftësi të kufizuara. Sipas këtij vendimi, janë pengesa infrastrukturore: a) pengesat fizike si burim vështirësish për lëvizjen e kujtudo dhe në mënyrë të veçantë të atyre që, për çfarëdolloj arsyeje, kanë një aftësi lëvizëse të kufizuar, të përhershme ose të përkohshme; b) pengesat që kufizojnë ose pengojnë këdo në përdorimin komod dhe të sigurt të hapësirave, pajisjeve e të pjesëve përbërëse; c) mungesa e mjeteve dhe e sinjalizimeve që lejojnë orientimin dhe njohjen e vendeve e të burimeve të rrezikut për këdo dhe, në veçanti, për personat me shikim apo dëgjim të kufizuar (Kreu I, pika 3). Ky vendim është i detyrueshëm

si ndaj sektorit publik ashtu edhe atij privat, përfshin si ndërtesat e reja ashtu edhe ato ekzistuese, e në mënyrë të veçantë ato mjedise ku ofrohen shërbime publike. (Kreu I, pika 4).

Sipas pikës 2, të Kreut 2, të VKM Nr. 1074/2015, çdo kërkesë teknike për përshtatshmërinë e objekteve të reja dhe atyre ekzistuese, parqeve, shesheve dhe rrugëve zbatohet sipas dispozitave të parashikuara në Vendimin nr.1503, datë 19.11.2008, të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e rregullores “Për shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara” (në vijim VKM nr. 1503/2008/Rregullorja). Ndër të tjera, në këtë rregullore parashikohet sa më poshtë vijon:

“PJESA I

Zbatimi i rregullave për eliminimin e barrierave arkitektonike në banesat, hapësirat dhe shërbimet publike

Kreu I

Të përgjithshme

Neni 1

Objekti, qëllimi dhe fusha e aplikimit

1. Objekti i kësaj rregulloreje është përcaktimi i kërkesave teknike për eliminimin e pengesave që përcaktohen si “barriera arkitektonike”.

2. Kjo rregullore ka për qëllim zbatimin e rregullave për eliminimin e barrierave arkitektonike në banesat, hapësirat dhe shërbimet publike.

3. Fusha e aplikimit të saj shtrihet në:

- të gjitha objektet publike të reja të ndërtuara me fondet e buxhetit të shtetit apo private si dhe në objektet private, që ndërtohen në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë;

- godinat dhe hapësirat publike, ndërtimet e reja me karakter të përkohshëm, ose në ato ekzistuese nëse do t'i nënshtrohen rikonstruksionit;

- ndërtesat dhe hapësirat publike që i nënshtrohen çfarëdolloj ndërhyrjeje ndërtimi që ka të bëjë me heqjen e kufizimit të mundësisë së pamjes dhe fushëpamjes, që të paktën, qoftë edhe pjesërisht, është pjesë e ndërhyrjes;

- ndërtesat dhe hapësirat publike që janë, tërësisht ose pjesërisht, objekt i ndryshimit të destinacionit nëse do të jetë në përdorim publik, si edhe për shërbime të veçanta për përdorim publik.

Neni 2

Përshtatja e objekteve ekzistuese

1. Në ndërtesat dhe hapësirat publike ekzistuese, edhe pse nuk janë objekt ristrukturimi ose riorganizimi funksional, duhet të evidentohen dhe te llogariten të gjitha mundësitë për përshtatje, të cilat mund të përmirësojnë shfrytëzimin në bazë të kërkesave që janë në këtë rregullore.

2. Çdo ndërtesë duhet të pajiset, nën kujdesin e administratorit publik apo privat të ndërtesës, me një sistem thirrjesh që të aktivizojë një shërbim ndihme në mënyrë të tillë që t'u lejojë personave me aftësi të kufizuara lëvizjen ose ndijimin e shërbimit me zë.
3. Në objektet e banimit publike/private dhe në banesa vetjake, përfshi edhe ato të hapura për publikun, aplikohen rregullat dhe standardet e përcaktuara në këtë rregullore.
4. Nuk mund të ofrohen kontribute ose lehtësime nga ana e shtetit dhe e enteve të tjera publike për realizimin e punimeve publike ose të shërbimeve publike në kundërshtim me këto rregulla dhe standarde.

Neni 3

- “19. Përpunimi relievor - është përpunimi përfundimtar me reliev i sipërfaqes së ecjes.
20. Vija relievore drejtuese - është përpunimi me reliev i sipërfaqes së ecjes e dedikuar për drejtim të lëvizjes së personave që nuk shikojnë dhe/ose me shikim të dobësuar, e cila në fund të rrugës dhe në vendin e ndërrimit të drejtimit të lëvizjes përcakton atë me ndërrimin e strukturës relievore me gjerësi së paku 40 cm.
21. Vija relievore paralajmëruese - është përpunim me reliev i sipërfaqes së ecjes, e cila vendoset me qëllim të paralajmërimit të personave që nuk shohin dhe/ose me shikim të dobësuar për rrezikun nga komunikacioni.
22. Fusha relievore paralajmëruese - është përpunimi me reliev i sipërfaqes së ecjes, e cila shërben për paralajmërim të personave që nuk shikojnë dhe/ose me shikim të dobësuar të ndryshimit të nivelit të lëvizjes.”

Në nenet 18 dhe 19, të Pjesës së Parë të Rregullores, parashikohet se, hapësirat e jashtme të ndërtesës dhe elementet përbërëse të tyre, si dhe sinjalistika, duhet të jenë të përshtatura sipas specifikimeve të parashikuara nga dispozitat respektive të rregullores (pikat 2 të nenit 4 dhe standardet e pikës 2 të nenit 8 të Pjesës së Dytë të kësaj Rregulloreje dhe rregullat e pikës 3 të nenit 4 të Pjesës së Dytë të kësaj Rregulloreje), në mënyrë që të mund të jenë të arritshme nga ana e personave me aftësi të kufizuara.

Në nenin 25, të Pjesës së Parë të Rregullores së sipërpërmendur, përcaktohet : “1. Ndërtesat e institucioneve parashkollore, shkollore, përfshirë universitetet dhe institucione të tjera me interes shoqëror në sektorin e arsimit duhet të sigurojnë përdorimin e tyre edhe për nxënës me aftësi të kufizuara lëvizëse. 2. Strukturat e brendshme duhet të kenë karakteristikat për të cilat flitet në nenet 9, 17, 19, dhe strukturat e jashtme ato për të cilat flitet në nenin 12 të pjesës së parë të kësaj rregullore. 3. Mobilimi, mjetet ndihmëse didaktike dhe pajisjet e nevojshme për të siguruar zhvillimin e aktiviteteve didaktike duhet të kenë karakteristika të veçanta për personat me aftësi të kufizuara (banka, karrige, makina shkrimi, materiali Braille, dhoma zhveshjeje, etj). 4. Në rastin e ndërtesave shkollore me shumë kate pa ashensor, klasa që frekuentohet nga një nxënës me aftësi të kufizuara duhet të jetë e vendosur në katin përdhe e arritshme nëpërmjet një kalimi të vazhdueshëm horizontal dhe me pjerrësi në pjesë të nevojshme të saj.”

Sipas nenit 9, të Pjesës së Parë të Rregullores, përcaktohen rregulla të posaçme për shkallët dhe platformat, të cilat duhet të jenë në përputhje me kriteret e përcaktuara nga neni 4, pikat 1.10 dhe 1.11 dhe pikat 2.10 dhe 2.11, të nenit 8, të Pjesës së Dytë të Rregullores.

Sipas nent 17, i cili ka të bëjë me njësitë e mjedisit dhe përbërësit e tyre si dyert, dyshemetë, kornizat e jashtme, orenditë fikse, terminalët e impianteve, shërbimet higjienike, ballkonet, tarracat, kalimet horizontale, shkallët, platformat, ashensorët, shkallët e shërbimit, platformat ngritëse, etj, vlejnjë rregullat e përcaktuara në pikën 1, të nenit 4, dhe standardet e përcaktuara në pikën 2, të nenit 8, të Pjesës së Dytë të kësaj Rregulloreje.

Në Pjesën e Dytë të Rregullores, përcaktohen rregullat teknike dhe standardet për garantimin e mundësisë së hyrjes, përshtatshmërisë dhe fushpamjes në ndërtesa. Disa nga parashikimet e kësaj pjesë të rregullores janë si më poshtë:

“Kreu I

Të Përgjithshme

Neni 1

Fusha e aplikimit

Rregullat e përfshira më poshtë aplikohen në:

- ndërtesat private që ndërtohen të reja, rezidenciale ose jo;*
- ndërtesat rezidenciale publike të financuara nga buxheti i shtetit, që ndërtohen të reja;*
- ristrukturimet e ndërtesave private dhe publike;*
- hapësirat e jashtme të ndërtesave të lartpërmendura në zonat e përcaktuara.*

Kreu III

Zbatimi i rregullave

Neni 7

Zbatimi dhe shmangia nga rregullat

- 1. Standardet që përmban neni 8 në pjesën e dytë të kësaj rregulloreje, janë të detyrueshme për t'u zbatuar. Zgjidhjet teknike që përcaktohen në nenin 9 të pjesës së dytë të kësaj rregulloreje edhe pse nuk mbështeten në standardet e dhëna në këtë rregullore, janë të pranueshme nëse u përgjigjen kriterëve të projektiveve të cilat plotësojnë rregullat nëpërmjet reduktimit të dimensioneve me zgjidhje të veçanta hapësinore ose teknologjike.*
- 2. Në projekt propozohen zgjidhje alternative për specifikimet dhe zgjidhjet teknike, që i përgjigjen kriterëve të projektimit. Në këtë rast çdo ndryshim duhet shoqëruar nga relacioni i ilustruar me grafikët e nevojshëm për të treguar alternativën e propozuar dhe ekuivalentin ose cilësinë më të mirë të rezultateve që rrjedhin nga zbatimi i tyre.*
- 3. Përputhshmëria e projektit me rregullat dhe standardet e dhëna në rregulloren e miratuar me këtë vendim dhe përshtatshmëria e zgjidhjeve të mundshme alternative certifikohen nga profesionistë të përgatitur pranë zyrave të kontrollit të projektit.*

4. Rregullat dhe standardet e këtij vendimi, janë të shmangshme vetëm për ndërtesat ose pjesë të tyre, të cilat në respektim të rregullave teknike specifike, nuk mund të realizohen pa pengesa arkitektonike, ose për vende të posaçme teknike në të cilat hyrja u rezervohet vetëm personave të specializuar.

5. Në ndërhyrjet e ristrukturimit, lejohen shmangiet në rastin e pamundësisë teknike në lidhje me elementet strukturore dhe të impianteve, të cilat vërtetohen paraprakisht. Shmangiet lejohen vetëm nga autoritetet kompetente, përcaktuar në pikën 3 të këtij neni.”

Në nenin 4, të Pjesës së Dytë të Rregullores, përcaktohen në mënyrë të detajuar kriteret e projektimit për arritshmërinë, për njësitë e mjedisit dhe përbërësit e tij si dhe hapësirat e jashtme. Ndërsa në Kreun IV, të Pjesës së Dytë, të Rregullores, përcaktohen standardet dhe zgjidhjet teknike të detyrueshme për t’u zbatuar me qëllim për të garantuar mundësinë e hyrjes dhe përshtatshmërinë e ndërtesave nga ana e personave me aftësi të kufizuara. Konkretisht në nenin 8, të kësaj Rregulloreje, përcaktohen në mënyrë të detajuar standardet funksionale dhe të përmasave në ndërtesa, të detyrueshme për t’u respektuar.

Në nenin 9, të Pjesës së Dytë të Rregullores, trajtohen kriteret në lidhje me platformat ngritëse vertikale dhe të pjerrëta palosëse, që përdoren si element për nevojat e arritshmërisë në nivele me lartësi të ndryshme më të mëdha se 120 cm në hapësirat e jashtme dhe të brendshme, kur nuk ka zgjidhje me ashensorë të përshtatur ose elemente të tjerë të përshtatur. Kriteret e posaçme parashikohen edhe për dhomat, klasat dhe hapësirat e punës, të cilat gjejnë pasqyrim në nenin 10, të Pjesës së Dytë të Rregullores. Sipas nenit 18, të pjesës së dytë, të rregullores, ndërtesat duhet të jenë të pajisura me një plan orientues, sipas kriterëve të posaçme të parashikuara nga kjo dispozitë.

Kreu VI, i Pjesës së Dytë, të Rregullores, përmban rregullime lidhur me realizimin e rregullave për përshtatjen dhe shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuara. Në nenin 30, të këtij Kreu, parashikohet respektimi i elementëve lidhur me përshtatjen, sipas natyrës dhe qëllimit të objektit/ndërtesës. Në pikën 2, të nenit 30, përcaktohet ndër të tjera se:

“ Neni 30

Respektimi i elementeve të përshtatjes sipas natyrës dhe qëllimit të objektit

Ndërtesat publike, me destincian për ushtrimin e një veprimtarie prodhuese, duhet të projektohen dhe të realizohen duke respektuar rregullat e standardet e përshtatjes të dhëna në pjesën e dytë të kësaj rregulloreje, në përputhje me qëllimin për të cilin ato ndërtohen sipas neneve përkatëse.

.....
7. Ndërtesat e institucioneve të edukimit dhe arsimimit

.....
- nenet: 8 (pikat 2.1, 2.6, 2.9), 10 dhe 19 pika 2 për shkolla, institucionet e edukimit, shkolla të larta;”

Në paragrafin e fundit të nenit 30, përcaktohet se: *“Përveç elementeve të përshtatjes në pjesët e objektit me destinacion kryerjen e veprimtarisë së biznesit, objekti për çdo pjesë tjetër të tij duhet të përshtatet me elementë sipas funksionit dhe detyrimisht përshtatjet sipas përcaktimit nga pika 1 - 15 të këtij neni.”*

Referuar parashikimeve të mësipërme të bëra në VKM nr. 1503/2008, ekzistojnë rregulla dhe standarde të mirëpërcaktuara dhe të detyrueshme për zbatim, të cilat duhet të përmbushin ndërtesat e institucioneve të edukimit dhe arsimimit, për të eliminuar pengesat/barrierat dhe për të garantuar aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara.

Gjatë shqyrtimit të ankesës, institucionet pranojnë faktin se Shkolla 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë, nuk plotëson kushtet e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara, e për rrjedhojë, arrihet në përfundimin se, ky objekt arsimor nuk plotëson standardet dhe kriteret teknike të parashikuara nga VKM nr. 1503/2008.

Me vendimin nr.319, datë 12.04.2017, të Këshillit të Ministrave, "Për miratimin e standarteve të projektimit të shkollave", të ndryshuar, është parashikuar se: *Projektimi i ndërtesave shkollore duhet të siguroj qasjen e papenguar, lëvizjen qëndrimin dhe mësimnxënien e nxënësve me nevoja të veçanta, referuar legjislacionit përkatës, për këtë kategori.....Ashensori (ët) duhet të vendoset afër hyrjes së ndërtesës, hapësira e ashensorit duhet të jetë mjaft e madhe për karroca të invalidëve, ndërsa shenjat dhe kontrolli duhet të jenë të arritshme nga personat me nevoja të veçanta....Dimensionimi dhe mënyra e vendosjes së ashensorëve, si në rastin e ndërtimeve të reja ashtu dhe në rastin e rikonstruksioneve të shkollave ekzistuese, duhet të plotësojë kushtet dhe standartet e dhëna në Rregulloren "Për shfrytëzimin e hapësirave nga ana e personave me aftësi të kufizuar" (VKM nr. 1503, datë 19.11.2008)*

Garantimi i aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuar, sikurse më sipër rezulton, kërkon aplikimin e një sërë standardesh dhe kriteresh teknike, të cilat janë miratuar me VKM nr. 1503/2008. Është respektimi i këtyre standardeve dhe kriterëve teknike, në tërësinë e tyre, që mundëson heqjen e barrierave/pengesave për personat me aftësi të kufizuara dhe mundëson që personat me aftësi të kufizuar të kenë akses në arsim në baza të barabarta me të tjerët. Ekzistenca e pengesave/barrierave infrastrukurore në ndërtesën e Shkollës 9-vjeçare “1 Maji” në qytetin e Tiranës, sikurse është mungesa e një ashensori, sjell si pasojë që fëmijës R. N, t’i mohohet e drejta për të patur akses në institucionin arsimor ku ajo është duke ndjekur arsimin fillor, arsim i cili është pjesë e arsimit të detyrueshëm, e për rrjedhojë t’i mohohet e drejta për arsim në baza të barabartë me të tjerët.

Bazuar në nenin 28 të ligjit nr. 69/2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, është parashikuar se: *1. Njësia bazë e qeverisjes vendore ka për detyrë përmirësimin e vazhdueshëm të cilësisë së shërbimit arsimor për të gjithë nxënësit në institucionet arsimore parauniversitare publike, në përputhje me legjislacionin në fuqi. 2.*

Kompetencat kryesore të njësisë bazë të qeverisjes vendore janë: a) ndërtimi dhe rikonstruksioni i godinave të institucioneve arsimore publike, sipas standardeve të miratuara nga Këshilli i Ministrave, me fonde të Buxhetit të Shtetit ose me fonde nga transferata e pakushtëzuar ose të ardhurat e veta.

Në bazë të nenit 23, të ligjit nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, të ndryshuar, përcaktohen funksionet e njësisë të vetëqeverisjes vendore, në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, duke parashikuar shprehimisht në pikën 11, të këtij neni, se : “Në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, bashkitë janë përgjegjëse në territorin e juridiksionit të tyre për: .....11. Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar, me përjashtim të shkollave profesionale.....”

Sa më sipër, rezulton se, është në përgjegjësinë e njësisë së vetëqeverisjes vendore që të sigurojë aksesueshmërinë e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar. Objekt i ankesës në shqyrtim është Shkolla 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë, e cila është pjesë e sistemit shkollor parauniversitar dhe është një shkollë në juridiksionin e Bashkisë Tiranë. Rrjedhimisht, Komisioneri arrin në përfundimin se, është në përgjegjësinë e Bashkisë Tiranë, si njësi e vetëqeverisjes vendore në juridiksionin e të cilës është Shkolla 9-vjeçare “1 Maji”, të sigurojë aksesueshmërinë e ndërtesës së kësaj shkolle.

Ndërkohë nga aktet e administruara nga palët gjatë shqyrtimit të kësaj çështje, nuk u evidentua ndonjë informacion në lidhje me faktin nëse kjo shkollë ishte rikonstruktuar. Për këtë arsye nga drejtuesja e seacës dëgjimore të zhvilluar pranë Komisionerit në datën 16.01.2024, u pyet drejtuesja e institucionit në lidhje me këtë fakt e cila u përgjigj se: Shkolla 9-vjeçare "1 Maji", është një shkollë e vjetër dhe ndër vite është rikonstruktuar, por edhe pse nga ana ime është ngritur shqetësimi për vendosjen e një ashensori, institucioni i Bashkisë Tiranë ka pretenduar që ky objekt nga mënyra e strukturës nuk e përballon vendosjen e tij. (U pyet dhe për korespondencën shkresore për këtë problem me Bashkinë Tiranë, për të cilën u shprehë se do tia vinte në dispozicion pas sencës Komisionerit por që një material i tillë nuk u dërgua)

Komisioneri vlerëson se, Ministria e Arsimit dhe Sportit dhe Zyra Vendore Arsimore Tiranë, nuk ka legjitimitet pasiv, pasi ndërtimi, rehabilitimi dhe mirëmbajtja e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar, sikurse në ratin konkret, Shkolla 9-vjeçare “1 Maji” Tiranë, është në kompetencën dhe juridiksionin e Bashkisë Tiranë, në cilësinë e njësisë së vetëqeverisjes vendore.

Bazuar në sa më sipër, Komisioneri arrin në përfundimin se, ndërtesa e Shkollës 9-vjeçare “1 Maji”, në qytetin e Tiranës, nuk përmbush standardet teknike të miratuara për të siguruar aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuara, e për rrjedhojë Bashkia Tiranë nuk ka përmbushur detyrimet ligjore në fuqi në lidhje me sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Meqënëse aksesueshmëria, është një parakusht që personat me aftësi të

kufizuara të marrin pjesë në baza të barabarta me të tjerët në shoqëri, për të jetuar në mënyrë të pavarur, për të gëzuar gjithë të drejtat dhe liritë e parashikuara, Komisioneri vlerëson se dështimi për të përmbushur standardet teknike të miratuara me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë, i ekspozon personat me aftësi të kufizuara ndaj një trajtimi të padrejtë dhe më pak të favorshëm në raport me personat e tjerë që nuk janë me aftësi të kufizuara.

Sa më sipër, Komisioneri, arrin në përfundimin se fëmija R. N, vajza e ankueses, e cila është fëmijë me aftësi të kufizuara në lëvizje dhe përdoruese e karrocës me rrota, është ekspozuar ndaj një trajtimi të padrejtë, të disfavorshëm dhe të pabarabartë, në raport me nxënësit e tjerë që ndjekin të njëjtin insitucion arsimor, nga Bashkia Tiranë.

B. Shkaku i mbrojtur

Pala ankuese pretendon diskriminim të vajzës së saj, me aftësi të kufizuara në lëvizje, për shkak të mungesës së aksesueshmërisë së institucionit të arsimit parauniversitar, godinës së Shkollës 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë”.

Në nenin 1, të LMD, përcaktohet se: ***“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër”***.

Referuar nenit 1, të LMD, shkaku i diskriminimit *“aftësia e kufizuar”* i pretenduar nga pala ankuese, konsiderohet si shkak i mbrojtur, pasi parashikohet si i tillë në LMD dhe bazuar në faktet dhe provat e administruara, rezulton i provuar fakti se fëmija R. N, vajza e ankueses, e mbart shkaku e pretenduar të diskriminimit, atë të aftësisë së kufizuar.

C. Lidhja e trajtimit të padrejtë, të pafavorshëm dhe të pabarabartë shkaku e mbrojtur.

KDPAK parashikon në nenin 9, të saj, të drejtën për aksesueshmëri si një të drejtë më vete, përpos parashikimit të aksesueshmërisë si një nga parimet mbi bazën e të cilit duhet të interpretohen të gjithë të drejtat e tjera për personat me aftësi të kufizuara. Neni 9, i KDPAK vendos mbi shtetet detyrimin për të marrë masat e duhura për të siguruar akses për personat me aftësi të kufizuara, në baza të barabarta me të tjerët, duke përfshirë këtu, aksesin në arsim. (neni 9/1 KDPAK).

E drejta për arsim, është një e drejtë Kushtetuese, e parashikuar në nenin 57 të Kushtetutës, e cila duhet të sigurohet mbi baza të barabarta dhe pa diskriminim. Rëndësia e të drejtës për edukim mbështetet në atë që, ushtrimi i shumë të drejtave të tjera, varet në radhë të parë nga realizimi i të

drejtës për arsim, siç theksohet në Komentin e Përgjithshëm Nr.13 (1999) “Mbi të drejtën për arsim”, të Komitetit të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, E drejta për arsim garantohet në kuadër të shumë marrëveshjeve ndërkombëtare të cilat vendi ynë i ka ratifikuar duke u bërë kështu pjesë e sistemit të brendshëm ligjor jo vetëm të detyrueshme për t’u zbatuar por bazuar në nenin 116 të Kushtetutës në hierarkinë e normave juridike ato renditen menjëherë pas Kushtetutës, të tilla si: Konventa e UNESCO Kundër Diskriminimit në Arsim; Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike Social dhe Kulturore, garanton të drejtës për arsim në nenet 13 e 14; Protokollin nr. 1 (neni2) i Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut “E drejta për arsim”, Konventa e OKB-së “Mbi të drejtat e fëmijës” dhe Konventa e OKB-së “Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara” (KDPAK).

KDPAK përfaqëson standartin më të lartë të të drejtave të personave me aftësi të kufizuara. Kjo Konventë në nenin 24 të saj, njeh të drejtën e personave me aftësi të kufizuara për arsim. Sipas nenit 24, të KDPAK, e drejta për arsim e personave me aftësi të kufizuara realizohet pa diskriminim dhe në bazë të mundësive të barabarta, nëse garantohet një sistem edukimi gjithëpërfshirës.

Parimi i barazisë dhe i mosdiskriminimit, sanksionohet nga Kushtetuta në nenin 18, si një parim i përgjithshëm që përshkon të gjitha të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, prandaj ai duhet të gjejë shprehjen e tij në të gjithë legjislacionin shqiptar si dhe të zbatohet nga të gjithë, si nga institucionet edhe nga individët.

Gjykata Kushtetuese në disa vendime të saj ka interpretuar nenin 18 të Kushtetutës, si dhe ka theksuar se parimi i barazisë synon që të gjithë të jenë të barabartë në ligj dhe përpara ligjit, jo vetëm në të drejtat themelore të parashikuara në Kushtetutë por edhe në të drejtat e parashikuara nga ligjet e tjera në fuqi. Gjykata është shprehur se: “Barazia në ligj dhe para ligjit nuk do të thotë që të ketë zgjidhje të njëllajta për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivist të ndryshme. Barazia përpara ligjit dhe në ligj presupozon barazinë e individëve që janë në kushte të barabarta”, si dhe “Vetëm në raste përjashtimore dhe për shkaqe të arsyeshme dhe objektive mund të përliqjet trajtimi i ndryshëm i kategorive të caktuara që përfitojnë nga kjo e drejtë.” (shih vendimet nr. 39, datë 16.10.2007, nr. 4 datë 12.02.2010, të Gjykatës Kushtetuese)

Neni 14 i Konventës Evropiane për Drejtat e Njeriut (KEDNJ), ndalon diskriminimin në gëzimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në të, duke mos parashikuar një të drejtë të veçantë në lidhje me aksesueshmërinë, ndërkohë që Protokollin 12-të i KEDNJ-së, i cili është ratifikuar nga Shqipëria, ndalon diskriminimin në lidhje me “gëzimin e çdo të drejte të parashtruar nga ligji” dhe kështu ofron mbrojtje më të madhe se sa neni 14, i cili lidhet vetëm me të drejtat e garantuara nga KEDNJ-ja. Në veçanti, fusha e mbrojtjes sipas nenit 1, të Protokollit të 12, të KEDNJ përfshin rastet kur personi është diskriminuar: “a) në gëzimin e çdo të drejte ligjore të njohur shprehimisht me ligj të veçantë; b) në gëzimin e çdo të drejte që rrjedh nga një detyrim i qartë i autoritetit publik sipas legjislacionit të brendshëm, sa kohë autoriteti ka detyrimin të dëshmojë një sjellje të caktuar mbi bazën e ligjit të brendshëm; c) nga autoriteti publik në

ushtrimin e kompetencës diskrecionare; d) nga çdo akt apo mosveprim tjetër i autoritetit publik”.

Gjithashtu, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), në mënyrë të vazhdueshme ka interpretuar se trajtimi i diferencuar është diskriminues nëse ai nuk bazohet në ndonjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm, domethënë, nëse trajtimi i diferencuar nuk ndjek një qëllim legjitim ose nëse nuk ekziston një marrëdhënie e arsyeshme të proporcionalitetit ndërmjet mjeteve të përdorura dhe qëllimit që synohet të realizohet⁵. Sipas GJEDNJ-së, e drejta për të mos u diskriminuar e garantuar nga KEDNJ, gjithashtu çenohet kur pa një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm shtetet dështojnë që të trajtojnë ndryshe personat situata e të cilëve është objektivisht e ndryshme⁶. GJEDNJ, shprehet se, ndalimi që rrjedh nga neni 14 do të krijojë detyrime pozitive për shtetet kontraktuese për të bërë dallimet e nevojshme ndërmjet personave ose grupeve, rrethanat e të cilëve janë në mënyrë të rëndësishme dhe domethënëse të ndryshme⁷. Për më tepër, GJEDNJ, shprehet se, neni 14, nuk e ndalon një shtet anëtar që t'i trajtojë grupet ndryshe për të korrigjuar "pabarazitë faktike" ndërmjet tyre; në të vërtetë, në rrethana të caktuara, dështimi në përpjekje për të korrigjuar pabarazinë nëpërmjet trajtimit të ndryshëm, mund të shkaktojë në vetvete një shkelje të nenit 14⁸.

LMD, është një ligj i cili është miratuar në bazë dhe në zbatim të nenit 18, të Kushtetutës. Në bazë të LMD, jo çdo diferencë në trajtim, konsiderohet diskriminim. Neni 6, i LMD, përcakton: *“Ndalimi i diskriminimit i përshkruar nga ky ligj nuk zbatohet në rastet kur ka një qëllim objektivisht të justifikueshëm dhe të përlegjur në bazë të Kushtetutës, të marrëveshjeve apo akteve ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë dhe legjislacioni në fuqi”.*

Sipas nenit 3, pika 1 të LMD, *“diskriminimi” përkufizohet* si: *“çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preferencë, bazuar në cilindo shkak të mbrojtur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim apo pasojë pengesën apo bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe me ligjet në fuqi”.*

Në pikën 1, të nenit 5, të LMD, sanksionohet ndalimi i diskriminimit, sipas formulimit vijues: *“1. Ndalohet diskriminimi për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe mosmarrja në shqyrtim, sipas rasteve të përmendura në nenin 3 të këtij ligji, e një ankimi ose procedure, si dhe çdo formë tjetër sjelljeje që pengon zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë.”*

⁵ Shih: *Molla kundër Greqisë*, Vendim i Dhomës së Madhe, 2018, prg. 135; *Fábián kundër Hungarisë*, Vendim i Dhomës së Madhe 2017, prg. 113; *Abdulaziz, Cabales dhe Balkandali kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 1985, prg.72.

⁶ Shih: *Çështja Thlimmenos kundër Greqisë* [GC], nr. 34369/97, prg. 44, GJEDNJ 2000-IV; *Çështja J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

⁷ Shih: *Çështja J.D dhe A kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr.32949/17 dhe 34614/17, prg. 84, 24 tetor 2019.

⁸ Shih: *Çështjen Horváth dhe Kiss kundër Hungarisë*, nr. 11146/11, datë 29.01.2013, prg. 101; *Çështjen Thlimmenos*, cituar më lart, prg. 44; *Çështjen D.H. dhe të tjerët kundër Republikës Çeke* (GC), nr.57325/00, GJEDNJ 2007-IV, prg.175).

Në Kreun III, të LMD, veçanërisht në nenin 17, parashikohet një mbrojtje të posaçme nga diskriminimi në fushën e arsimit.

Barra e provës në çështjet e diskriminimit, është objekt i rregullimit të veçantë sipas LMD. Bazuar në nenin 33 pika 7/1, të LMD, sanksionohet se: *“Në rastet kur pala ankuese paraqet fakte mbi të cilat bazon pretendimin për sjelljen diskriminuese dhe në bazë të të cilave mund të prezumohet se ka pasur diskriminim, pala tjetër, kundër së cilës është paraqitur ankesa, detyrohet të provojë se faktet nuk përbëjnë diskriminim”*. Të njëjtin rregullim, në lidhje me barrën e provës parashikohet edhe nga Kodi i Procedurave Administrative. Konkretisht, në nenin 82, pika 2 të Kodit të Procedurave Administrative përcaktohet se: *“Në rastet kur pala paraqet prova mbi të cilat bazon pretendimin për sjelljen diskriminuese dhe në bazë të të cilave mund të prezumohet se ka pasur diskriminim, pala tjetër dhe/ose organi publik detyrohet të provojë se faktet nuk përbëjnë diskriminim, pavarësisht nga detyrimi i organit publik për të vënë në dispozicion të palëve provat e zotëruara prej saj”*.

Sa më sipër, pala ankuese duhet të krijojë një prezumim të diskriminimit (diskriminimi *prima facie*), barra më pas kalon tek subjekti që pretendohet se ka kryer diskriminimin, i cili duhet të tregojë se ndryshimi në trajtim nuk është diskriminues. Kjo mund të bëhet:

1. Ose duke vërtetuar se nuk ka ndonjë lidhje shkakësore midis shkakut të mbrojtur dhe trajtimit të pafavorshëm apo të pabarabartë.
2. Ose duke provuar që megjithëse ky trajtim është i lidhur me shkakun e pretenduar, ka një justifikim të arsyeshëm dhe objektiv.

Nëse subjekti që pretendohet se ka konsumuar sjelljen diskriminuese nuk është në gjendje të provojë njërin nga të dyja, atëherë do të jetë përgjegjëse për diskriminimin.⁹

Bazuar në faktet dhe provat e administruara, si dhe detyrimet që burojnë nga legjislacioni në fuqi, rezultoi e provuar se, Shkolla 9-vjeçare “1 Maji”, në Bashkinë Tiranës, nuk përmbush standardet e miratuara për sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuar. Dështimi për të përmbushur standardet teknike të miratuara me qëllim sigurimin e aksesueshmërisë, i ekspozon personat me aftësi të kufizuar ndaj një trajtimi të padrejtë dhe më pak të favorshëm dhe në rastin konkret në raport me personat e tjerë që ndjekin arsimin në këtë objekt arsimor. Në këto kushte, Komisioneri vlerëson se, fëmija me aftësi të kufizuar R. N, trajtohet në mënyrë më pak të favorshme për shkak se mospërmbushja e standardeve teknike e vendos atë përpara pengesave dhe barrierave, në raport me pjesën tjetër të nxënësve që nuk kanë aftësi të kufizuar dhe nuk përballen me barriera/pengesa sikundër nxënësit me aftësi të kufizuar, nga Bashkia Tiranë.

Sa më sipër, rezulton plotësisht e provuar lidhja shkakësore midis shkakut të mbrojtur, që në rastin konkret është aftësia e kufizuar, dhe trajtimit të pafavorshëm dhe të pabarabartë të cilit i

⁹ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-laë-2018_en.pdf, fq.232.

është nënshkruar fëmija R. N, e cila është me aftësi të kufizuar në lëvizje dhe përdoruese e karrocës me rrota, për shkak të mosrespektimit të standardeve të aksesueshmërisë, të miratuar nga aktet në fuqi si më sipër janë cituar, e në mënyrë të veçantë mungesës së ashensorit në godinën e Shkollës 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë.

Komisioneri vlerëson se, bazuar në faktet dhe provat e administruara, jemi në kushtet kur mund të prezumohet se ka patur diskriminim, pra të diskriminimit *prima facie*. Rrjedhimisht, bazuar në standardin e provës, Bashkia Tiranë, kishte barrën e provës që të provonte se, trajtimi i pabarabartë dhe më pak i favorshëm të cilit i është nënshtruar fëmija R. N, nxënëse me aftësi të kufizuar, e cila frekuenton Shkollën 9-vjeçare “1 Maji”, ka një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm.

Aksesueshmëria është një parakusht për gëzimin efektiv të të drejtave të ndryshme nga personat me aftësi të kufizuara, përfshi edhe të drejtën për arsim. Megjithatë sipas KDPAK, sigurimi i aksesueshmërisë arrihet përmes realizimit progresiv.

Referuar Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, të miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar, parashikohet se: *“E drejta për aksesueshmëri për personat me aftësi të kufizuara sigurohet përmes zbatimit të rreptë të standardeve të aksesueshmërisë. Pengesat për të hyrë në objektet ekzistuese, ambientet, mallrat dhe shërbimet e synuara ose të hapura për publikun duhet të hiqen gradualisht në një mënyrë sistematike dhe, më e rëndësishmja, të monitoruar vazhdimisht, me qëllim që të sigurohet aksesueshmëria e plotë”*.

Ndërsa, Plani i ri Kombëtar i Veprimit për Personat me Aftësi të Kufizuara 2021-2025, citon ndër të tjera se:

“Plani Kombëtar i Veprimit për Personat me Aftësi të Kufizuar (PKVPAK) 2021-2025, është një dokument ndërsektorial i qeverisë shqiptare që përfshin politika të dedikuara për personat me aftësi të kufizuara e që do të hidhen për zbatim gjatë 5 vjeçarit të ardhshëm. Qëllimi i tij është të vazhdojë promovimin dhe mbështetjen e integritet të personave me aftësi të kufizuara në jetën social-ekonomike të vendit duke patur në vëmendje të vazhdueshme përmbushjen e detyrimeve të KDPAK përmes masave specifike.

Procesi i hartimit të këtij dokumenti përputhet edhe me një moment tjetër të rëndësishëm të zbatimit të politikave për aftësinë e kufizuar në Shqipëri në funksion të realizimit të parimeve të KDPAK, të ratifikuar nga shteti shqiptar.

Sigurimi i arsimit cilësor dhe gjithpërfshirës dhe i të mësuarit gjatë gjithë jetës për personat me aftësi të kufizuara është një ndër qëllimet politike të PKVPAK. Objektivat specifike në kuadër të këtij qëllimi, të parashikuara në këtë plan përcaktojnë: (i) Rritja e mundësive për pjesëmarrje në arsimin gjithpërfshirës për fëmijët me lloje të ndryshme të AK-së; (ii) Shndërrimi i shkollave të specializuara në qendra burimore, duke përfshirë dhe mbështetur të mësuarit gjatë gjithë jetës.

Politika orienton institucionet publike në masat që ato duhet të marrin për realizimin e aksesueshmërisë për të gjitha kategoritë e personave me aftësi të kufizuara në: (i) mjedise; (ii) transport; (iii) informacion e komunikim.

Njësitë e qeverisjes vendore në bashkëpunim me ministrinë dhe donatorët kanë përmirësuar infrastrukturën në shkolla për t'i kthyer ato në mjedise të aksesueshme për fëmijët me aftësi të kufizuara. Masat që do të merren në këtë drejtim dhe zbatimin i legjislacionit për aksesueshmërinë, duhet të jenë në fokus të ndërgjegjësimit të institucioneve për të evidentuar situatën në institucionet arsimore.

Referuar Strategjisë Kombëtare për Arsimin 2021-2026, miratuar me Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 621, datë 22.10.2021, ka për qëllim të nxisë përfshirjen e personave me aftësi të kufizuara në shoqërinë shqiptare, të parandalojë diskriminimin dhe të eliminojë pengesat për të pasur akses në shërbimet publike dhe realizimin e të drejtave të tyre. Ky plan sjell një qëllim strategjik për arsimimin e personave me aftësi të kufizuara (“Të sigurohet arsim cilësor dhe gjithëpërfshirës për të gjithë fëmijët me aftësi të kufizuara”), i cili zbërthehet në dy objektiva strategjike: 1. Përmirësimi i cilësisë së arsimit gjithëpërfshirës dhe forcimi i kapaciteteve të mësimdhënies për fëmijët me lloje të ndryshme të aftësive të kufizuara që përfshijnë futjen e komisioneve multidisiplinore të arsimit, futjen e mësuesve ndihmës për fëmijët me aftësi të kufizuara që studiojnë në shkolla të zakonshme dhe përgatitjen e materialit të ri didaktik. 2. Transformimi i shkollave të specializuara në qendra burimore për nxitjen e zhvillimit profesional të mësuesve dhe mësuesve ndihmës të shkollave të zakonshme, të cilët do të punojnë me fëmijët me aftësi të kufizuara.

Përmirësimi i aksesueshmërisë së fëmijëve me aftësi të kufizuara në shkolla dhe në mjediset e shkollës. Për të gjitha investimet nga fonde publike do të zbatohet standardi i ndërtimit të godinave shkollore të përshtatshme për nxënësit me aftësi të kufizuara në mënyrë që këta nxënës të kenë akses të plotë në të gjitha mjediset e shkollës. Standardi do të zbatohet edhe me rastin e rinovimit të godinave shkollore.

Kjo qasje parashikohet edhe në nenin 4, të ligjit nr. 93/2014 “Për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara”, në bazë të të cilit është miratuar VKM nr. 1074, datë 23.12.2015 “Për përcaktimin e masave për mënjanimin e pengesave në komunikim dhe infrastrukturë në ofrimin e shërbimeve publike për personat me aftësi të kufizuara”. Në këtë VKM, parashikohet se planifikimi për realizimin e përshtatjes, nga ana e subjekteve të detyruara, do të realizohet në mënyrë progresive (Kreu I, pika 12).

Sipas pikës 10, të Kreut I, të VKM-së Nr.1074, datë 23.12.2015, parashikohet gjithashtu se: “Në planin e masave përfshihet detyrimi i subjektit për: a) evidentimin e objekteve ekzistuese dhe të shërbimeve, për të cilat nevojitet përshtatshmëria; b) planifikimin progresiv të fondeve të nevojshme për përshtatjen; c) përcaktimin e afatit kohor për realizimin e përshtatshmërisë.”

VKM nr. 1074/2015 vijon më tej duke parashikuar në pikat 9, 10, 13 dhe 14 të tij se : “9. Çdo subjekt, që ofron shërbime për publikun, është i detyruar që të miratojë një plan masash për zbatimin e kërkesave të këtij vendimi brenda 6 (gjashtë) muajve nga hyrja e tij në fuqi. 10. Në planin e masave përfshihet detyrimi i subjektit për: a) evidentimin e objekteve ekzistuese dhe të shërbimeve, për të cilat nevojitet përshtatshmëria; b) planifikimin progresiv të fondeve të nevojshme për përshtatjen; c) përcaktimin e afatit kohor për realizimin e përshtatshmërisë. 13. Çdo subjekt, sipas pikës 4, të këtij vendimi, ka detyrimin që, brenda 12 (dymbëdhjetë) muajve nga data e miratimit të planit të masave, të fillojë punën për të realizuar procesin e përshtatshmërisë lidhur me objektet ekzistuese dhe shërbimet e ofruara.”

Realizimi progresiv do të thotë që heqja e pengesave dhe sigurimi i aksesueshmërisë duhet të sigurohet në mënyrë të vazhdueshme dhe sistematike, por në çdo rast në mënyrë të qëndrueshme, efektive dhe brenda një kornize afatshkurtër dhe afatmesme.

Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, i miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar, përcakton se: “Si minimum, situatat e mëposhtme në të cilat mungesa e aksesit ka penguar një person me aftësi të kufizuara të ketë akses në një shërbim ose objekt të hapur për publikun, duhet të konsiderohen si akte të ndaluara të diskriminimit të bazuar në aftësinë e kufizuar: (a) Kur shërbimi ose objekti është krijuar pasi janë prezantuar standardet përkatëse të aksesueshmërisë; (b) Aty ku aksesit mund të ishte dhënë në objekt ose shërbim (kur ai u krijua) nëpërmjet përshtatjes së arsyeshme.....”.

Nga faktet dhe provat e administruara rezultoi se, Shkolla 9-vjeçare “1 Maji” përveç rampës në katin e parë për të aksesuar hyrjen në shkollë nuk plotëson kushtet/standartet për të mundësuar aksesimin e ambjenteve të tjera në këtë shkollë nga personat me aftësi të kufizuar, sipas parashikimeve ligjore në fuqi. Në këto kushte, duke mos përmbushur këto standarde, shkolla nuk është e aksesueshme për personat me aftësi të kufizuar.

Në Kreun I, pika 16, të VKM nr. 1074/2015, parashikohet se: “16. Ndalohet dhënia e financimeve ose mbështetja financiare nga ana e shtetit apo enteve publike dhe jopublike/donatorëve për ndërtimin e një vepre, me qëllim ofrimin e shërbimit publik, nëse objekti nuk përmbush kërkesat e parashikuara në këtë vendim.”.

Sa më sipër rezultoi se, Bashkia Tiranë nuk depozitoi asnjë informacion në lidhje me përmbushjen e aspekteve që lidhen me aksesueshmërinë e shkollës për personat me aftësi të kufizuara sipas legjislacionit në fuqi. Çfarë investimesh janë realizuar ndër vite në institucionet arsimore dhe a kanë prekur këto investime aspekte që kanë të bëjnë me aksesueshmërinë e godinave. Çfarë masash janë marrë për evidentimin e nevojave për përshtatshmërinë e godinës së shkollës. A është bërë një planifikim i fondeve të nevojshme për përshtatjen dhe afatet kohore për realizimin e përshtatshmërisë.

Gjatë seancës dëgjimore drejtuesja e shkollës 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë, deklaroi se, shkolla është një ndërtim i vjetër dhe që në ndërtimin e saj nuk janë parashikuar kushtet dhe standartet për t’u aksesuar nga nxënësit me aftësi të kufizuar. Shkolla, edhe pse është rikonstruktuar ndër vite përsëri nuk është bërë asnjë gjë në këtë drejtim. Ajo deklaroi se, nga ana e saj kjo problematikë dhe shqetësim, është bërë prezent tek institucionet përgjegjëse për të marrë masa për rregullimin e situatës, por deri në këto momente nuk është ndërmarrë asnjë veprim konkret.

Nga ana tjetër, Shkolla “1 Maji” është një shkollë 9-vjeçare, pjesë e arsimit të detyrueshëm dhe si i tillë ai përbën një nga detyrimet thelbësore të cilat duhet të përmbushen në kuadër të garantimit të të drejtës për arsim. Në jurisprudencën e saj GJEDNJ ka vendosur theksin tek aksesin në arsim dhe godinat arsimore (*Enver Shahin kundër Turqisë, nr. 23065/12, vendimi datë 30 janar 2018 dhe Çam kundër Turqisë, nr. 51500/08, vendimi datë 23 shkurt 2016, Arnar Helgi Lárusson kundër Islandës, nr. 23077/19, vendimi datë 31.5.2022*)

Sipas Komentit të Përgjithshëm Nr.13 (1999) “*Mbi të drejtën për arsim*” të Komitetit të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, arsimi në të gjitha format e tij dhe në të gjitha nivelet duhet të ketë karakteristikat si vijon, të cilat janë thelbësore dhe të ndërlidhura me njëra tjetrën: *disponueshmëria, aksesueshmëria, pranueshmëria, përshtatshmëria*. Sipas Komentit të Përgjithshëm nr. 4 (2016) “*Mbi të drejtën për arsim gjithëpërfshirës*”, të Komitetit të OKB-së Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar, për të vlerësuar garantimin e të drejtës për arsim gjithëpërfshirës, duhet të merren në konsideratë të katërt këta elementë apo karakteristika. Nën karakteristikën e aksesueshmërisë që duhet të ketë arsimi gjithëpërfshirës, në Komentin e Përgjithshëm Nr. 4, në paragrafin 22, Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar, sqaron ndër të tjera se: “*Në përputhje me nenin 9 të Konventës dhe me Komentin e Përgjithshëm të Komitetit nr. 2 (2014) “Mbi aksesueshmërinë”, institucionet dhe programet arsimore duhet të jenë të aksesueshme për të gjithë, pa diskriminim. I gjithë sistemi arsimor duhet të jetë i aksesueshëm, duke përfshirë ndërtesat, mjetet e informacionit dhe komunikimit, kurrikulën, materialet arsimore, metodat e mësimdhënies, vlerësimet dhe shërbimet gjuhësore dhe mbështetëse Shtetet palë duhet të ndalojnë dhe dënojnë ndërtimin e çdo infrastrukture arsimore në të ardhmen që është e paaksesueshme dhe të krijojnë një mekanizëm efikas monitorimi dhe kornizë kohore për t’i bërë të aksesueshme të gjitha mjediset ekzistuese arsimore...”*.

Në Komentin e Përgjithshëm nr. 4 (2016) “*Mbi të drejtën për arsim gjithëpërfshirës*”, Komiteti të OKB-së Për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar, në paragrafët 39, 41 e 45, të tij, ndër të tjera, shprehet se: “*39. Shtetet palë duhet të respektojnë, mbrojnë dhe përmbushin secilën nga veçoritë thelbësore të së drejtës për arsim gjithëpërfshirës: disponueshmërinë, aksesueshmërinë, pranueshmërinë dhe përshtatshmërinë. .... Detyrimi për të përmbushur kërkon marrjen e masave që mundësojnë dhe ndihmojnë personat me aftësi të kufizuara të gëzojnë të drejtën për arsim, për shembull, duke siguruar që institucionet arsimore të jenë të aksesueshme ..... 41. Realizimi progresiv nuk cenon ato detyrime që zbatohen menjëherë. Siç ka deklaruar Komiteti për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore në Komentin e tij të*

Përgjithshëm nr. 3 (1990) mbi natyrën e detyrimeve të shteteve palë, shtetet palë kanë një detyrim thelbësor minimal për të siguruar, së paku, nivelet minimale thelbësore të secilit aspekt, të së drejtës për arsimim. Prandaj, shtetet palë duhet të zbatojnë të drejtat thelbësore të mëposhtme me efekt të menjëhershëm:(a) Mosdiskriminimi në të gjitha aspektet e arsimit dhe që përfshin të gjitha bazat e diskriminimit të ndaluara ndërkombëtarisht. Shtetet palë duhet të sigurojnë mospërrjashtëm nga arsimit për personat me aftësi të kufizuara dhe të eliminojnë disavantazhet strukturore për të arritur pjesëmarrje efektive dhe barazi për të gjithë personat me aftësi të kufizuara. Ata duhet të ndërmarrin urgjentisht hapa për të hequr të gjitha format ligjore, administrative dhe forma të tjera të diskriminimit që pengojnë të drejtën e aksesit në arsimin gjithëpërfshirës. ....(c) Komiteti u kërkon shteteve palë që të sigurojnë akses dhe përfundim të arsimit cilësor për të gjithë fëmijët dhe të rinjtë, në të paktën 12 vjet arsim fillor dhe të mesëm, falas, të financuar publikisht, gjithëpërfshirës dhe me cilësi të barabartë, nga të cilët të paktën nëntë vjet janë të detyrueshëm..... 45. .... Për të trajtuar diskriminimin sistematik dhe strukturor dhe për të garantuar “përfitim të barabartë nga ligji”, shtetet palë duhet të marrin masa afirmative, të tilla si heqja e barrierave arkitekturore dhe komunikative ose pengesa të tjera në arsimin e zakonshëm.”

Duke mbajtur në konsideratë gjithë sa më sipër, Komisioneri konstaton se, Bashkia Tiranë, në mënyrë të pajustificuar, nuk ka reaguar ndaj këtij problemi, nuk ka ndërmarrë masa për heqjen e pengesave dhe sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara në Shkollën 9-vjeçare “1 Maji”, përfshi edhe vajzën e ankueses.

Referuar Komentit të Përgjithshëm Nr.2 (2014), mbi nenin 9 “Aksesueshmëria”, të miratuar nga Komiteti për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, parashikohet se:

“.....25. Aksesueshmëria lidhet me grupet, ndërsa përshtatja e arsyeshme lidhet me individët. Kjo do të thotë se detyra për të ofruar akses është një detyrë ex ante. Prandaj, shtetet palë kanë për detyrë të ofrojnë aksesueshmërinë përpara se të marrin kërkesa individuale për të hyrë ose përdorur një vend ose shërbim..... Standardet e aksesueshmërisë duhet të jenë të gjera dhe të standardizuara..... Në përputhje me Konventën, shtetet palë nuk lejohen të përdorin masat shtrënguese si justifikim për të shmangur sigurimin e aksesueshmërisë graduale për personat me aftësi të kufizuara. Detyrimi për të zbatuar aksesueshmërinë është i pakushtëzuar, pra subjekti i detyruar që të sigurojë aksesueshmërinë nuk mund të justifikojë mosveprimin për t'a siguruar atë, duke iu referuar barrës për sigurimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuara. Detyrimi për përshtatjen e arsyeshme, përkundrazi, ekziston vetëm nëse zbatimi nuk përbën barrë të tepruar për subjektin.

26. Detyra për të ofruar përshtatje të arsyeshme është një detyrë ex nunc, që do të thotë se është e detyrueshme që nga momenti kur një individ me dëmtim ka nevojë për të në një situatë të caktuar..... Këtu, standardet e aksesueshmërisë mund të jenë një tregues, por mund të mos merren si urdhërues. Përshtatja e arsyeshme mund të përdoret si një mjet për të siguruar akses për një person me aftësi të kufizuara në një situatë të caktuar.....”.

GJEDNJ në jurisprudencën e saj, lidhur me diskriminimin e personave me aftësi të kufizuara, ka mbajtur qëndrimin se: *“duke pasur parasysh nevojën për të parandaluar diskriminimin ndaj personave me aftësi të kufizuara dhe për të nxitur pjesëmarrjen dhe integrimin e tyre të plotë në shoqëri, marzhi i vlerësimit që gëzojnë shtetet në vendosjen e trajtimit të ndryshëm ligjor për personat me aftësi të kufizuara është ndjeshëm i reduktuar¹⁰ dhe se për shkak të cenueshmërisë së veçantë të personave me aftësi të kufizuara, një trajtim i tillë do të kërkonte arsye shumë të rëndësishme për t'u justifikuar¹¹.”*

Komisioneri arrin në përfundimin se, mosplotësimi i standardeve të aksesueshmërisë në Shkollën 9-vjeçare “1 Maji” në Bashkinë Tiranë, ka sjellë mohim të aksesit për fëmijën R. N, në baza të barabarta me të tjerët, dhe se Bashkia Tiranë nuk arriti të provojë se ka marrë masat e duhura për të realizuar në mënyrë progresive aksesueshmërinë në këtë objekt arsimor.

Në këto kushte, Komisioneri arrin në përfundimin se, Bashkia Tiranë, nuk ka asnjë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm për trajtimin e padrejtë dhe më pak të favorshëm të cilit i është nënshtruar fëmija me aftësi të kufizuar R. N, vajza e ankueses, e cila ndjek arsimin e detyrueshëm fillor në Shkollën 9-vjeçare “1 Maji” duke e diskriminuar në kundërshtim me parashikimet e ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar.

Bazuar në nenin 33, pika 10 të LMD, përcaktohet se: *“Vendimi përmban rregullimet dhe masat e duhura, duke caktuar edhe një afat për kryerjen e tyre”*, ndërsa bazuar në nenin 33, pika 12, të LMD, përcaktohet: *“Kur vendos masën, komisioneri siguron që ajo të jetë: a) e efektshme dhe parandaluese; dhe b) në përpjesëtim me gjendjen që e shkaktoi vendosjen e masës”*. LMD, në nenin 33/10 të tij, nuk ka përcaktuar masat që duhen marrë për rregullimin e situatës diskriminuese, por e ka lënë në diskrecionin e Komisionerit. Pra, Komisioneri rast pas rasti, vendos se cilat janë rregullimet dhe masat që duhen marrë në mënyrë që të sigurojë mbrojtjen efektive nga diskriminimi të personave që pretendojnë se janë viktima të diskriminimit. LMD, nëpërmjet nenit 33/12, ka vendosur kriteret që duhet të ndjekë Komisioneri në përcaktimin e masës që ai jep nëpërmjet vendimeve të tij.

Komisioneri ka konstatuar sjellje diskriminuese ndaj komunitetit të personave me aftësi të kufizuar, pasi rezultoi se Bashkia Tiranë nuk ka marrë masa për të siguruar aksesueshmërinë për personat me aftësi të kufizuar në Shkollën 9-vjeçare “1 Maji” në Bashkinë Tiranë. Për rrjedhojë edhe masa rregulluese duhet të jetë në funksion të rregullimit të situatës së diskriminimit dhe garantimin e aksesueshmërisë për personat me aftësi të kufizuar, sipas standardeve të miratuara dhe për të gjitha kategoritë e personave me aftësi të kufizuar.

¹⁰ Shih: *Glor kundër Zvicrës*, nr.13444/04, prg. 84, GJEDNJ 2009.

¹¹ Shih: *Guberina kundër Kroacisë*, nr. 23682/13, 73, GJEDNJ 2016.

PËR KËTO ARSYE :

Bazuar në nenet 32 dhe 33, të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “*Për mbrojtjen nga diskriminimi*”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, të ndryshuar,

V E N D O S I :

1. Konstatimin e diskriminimit të fëmijës R. N, në të drejtën për arsim, për shkak të aftësisë së kufizuar, nga ana e Bashkisë Tiranë.
2. Kostatimin e mosdiskriminimit nga ana e Ministrisë së Arsimit dhe Sportit dhe nga Zyra Vendore Arsimore Tiranë.
3. Bashkia Tiranë, duhet të marrë masa për të siguruar në mënyrë të përsheptuar aksesueshmërinë në Shkollën 9-vjeçare “1 Maji”, Tiranë, në përputhje me stadardet ligjore në fuqi dhe për të gjitha kategoritë e personave me aftësi të kufizuar.
4. Bashkia Tiranë, duhet të marrë masa për hartimin e një plani masash për evidentimin e të gjitha objekteve arsimore, në juridiksionin e saj, për të cilat nevojitet aksesueshmëria, me qëllim parandalimin e situatave diskriminuese ndaj të gjithë personave me aftësi të kufizuara. Pjesë e planit të masave duhet të jetë planifikimi progresiv i fondeve të nevojshme për përshtatjen dhe përcaktimi i afateve kohore për realizimin e përshtatshmërisë.
5. Bazuar në nenin 33 pika 11, të ligjit “*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*”, të ndryshuar, Bashkia Tiranë, detyrohet që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e ndërmarra për zbatimin e këtij vendimi.
6. Moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë.
7. Kundër këtij vendimi lejohet ankim në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, brenda 45 ditëve nga marrja dijani.

KOMISIONERI

Robert GAJDA

Hartoi: L. Jani
Rishikoi: K. Kamberaj
Miratoi: V. Bushati
Datë: 14.02.2024

